

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

323.1(439 Bp)(=89.9)

Hely

Idő

"17/19"

Személy

Helyszám

Barangolások Pest-Budán

író: *Monicz Pál*
Barangolások Pest-Budán

A pesti görögök és a görögudvar

A Dunapartira néző, kéttornyos görög-templom zord réztetőjével, körülépített udvarával, a görögudvarral egész külön kis világ. Örökkönzárt kapujú templomja legeredetibb keleties szövésű, vetü, színezetű, faragásu kincsekkel tele. Templomja tövében meg az ősi, ittfelejtett temető aranybetűs márványkövei alatt régi kripták, régi görögök porladó csontjai rejtőznek. A pestiek alig néhány görög családra és kereskedő cégre emlékeznek a *Haris, Monaszterly, Sa-*

Forrás: *Magyarország*

Bp 1924. 1. 6.

celláry, Manno-családok uri rendjéből; de már azt kevesebben tudják, hogy a *Kötő-* (most *Piarista-*) utcából a Belváros leggyönyörűbb palotáeszkájának, a »Buda várához« címzett vendéglőjéről nevezetes *Kriszt-féle* háznak építetője és tulajdonosa is egy görög nagykereskedő, az *abádiat* előnevű nemes *Grabovszky* Atánáz ur volt, aki Constantin testvérével szintén a szomszéd görög-templom tövében alussza az igazak álmát. Annakidején ez a *Grabovszky* ur mint »nagybácsis, felnevelte a miskolci születésű, később teljesen *oláh*vá vedlett *Saguna* Andrást... A 48-as szabadságharc idején ez a volt görög *Saguna* András, az uralkodó kegyelméből bárósított nagyszabeni oláh érsek — tudvalevőleg — egyik lelki vezére lett a felkelt oláhság véres emlékezetű ellenmozgalmanak... A görögkeleti felekezeti görögöknek kisebbik része ugyanis éppen a бүvös felekezeti kapcsolatoknál fogva az oláhsághoz húzott és magát *macedon-oláh*-nak elnevezte.

E görögök Európa Déljéről, a Balkánról, Görögországból és részben Kis-Ázsiából is az 1600-as évek végétől, az 1700-as, 1800-as években állandóan szállingóztak és szivárogtak a legvendégszeretőbb, türelmes magyar nép közé, megannyi görögudvarral ekként támadtak széjjel az országban, majd Pesten is az évszázados görögtemplomok, görög kereskedő-telepek. A Pesten meg-

telepedett görögök és az ugynevezett macedon-oláhok kezdetben az akkor »*illyrnek*«, majd »*szerbnek*« nevezett pesti görög keleti ortodox egyházközösséghez csatlakoztak hiteleskedésül, amikor azonban mindinkább elszaporodtak és megvagyonosodtak, mivel az illyr-rác nyelvet legnagyobb részük nem értette, az országban másfelé lakó fajrokonai példájára, mozgalmat kezdtek önálló görög szentegyház alapítására. A »*Pesten lakó összes görög nemzetiségűek*« 1788 november 6-án nyújtották be a folyamodást a m. kir. Helytartótanácshoz a külön templom épi-

tésének és külön görög egyházközösség alapításának engedélyezése végett. 179 család fő irta alá ezt a kérelmet. A templomi építésére a görögök 32.464 forint 20 krajcárt, az ugynevezett macedon-oláhok pedig 17.401 forintot mindjárt össze is adtak. A telek, melyen a templom felépült, a görögudvarnak a *Galamb*-utcán végighuzódó öreg emeletes épületével együtt eredetileg a *jezsuitáké* volt, majd a pesti bíró fufangos közvetítésével a Pestre települt *piaristáknak* ebben a maig meglévő öreg épületben (1755-től 1762-ig) volt az *első rendházuk*. A ház földszintjén, az asztalosműhelyben, a *piaristák refektóriumának* faldíszei még ma is elég jó állapotban vannak. *Argiri* Döme nevű gazdag görög bőrkereskedő 1789 augusztus 29-én árverésen 20.150 forintért megvásárolta a helyet és a vén házat, 1791-ben azután *Argiritől* került a görög hitközség birtokába. A mostani görögtemplom építését *Thalherr* József építész még 1791-ben megkezdte, de a kétfős tornyot csak később építették hozzá. A *Galamb*-utcai részen, a görögudvar volt jezsuita-piarista épületének barokkstilusu *kapucskája* műépítészeti érdekesség és érték. Az ódon épület emeletén van a hitközségi tanács-terem és a mindenkor görög pap is itt lakik.

A hazai *kara-vlachok*, azaz *fekete-oláhok* növekedő befolyásával az egyházalapító, kezdetben még *görög anyanyelvű*, macedon-oláhok *eloláhosodott* ivadékai a *Mocsonyiak*, *Babesek* vezetése mellett szőröstől-bőröstől a *dákórumunyokhoz* szegődtek és e bujkáló fajt jellemző minden fufanggal, hamissággal, majd erőszakosan is magokhoz akarták ragadni az egyházközösség kormányzását a templommal, a templom, az iskola vagyonaival, a századok óta gyűjtött fejedelmi, dus alapítványokkal együtt. 1908, 1909-ben a magyar bíróságok előtt folyt le a hazafias magyar görögök és az agyarkodó oláhok között a *nagy-pör*, amely a *Mocsonyiak erdélyi magyar arisztokrata rokonságától* a kormánynál

is tanúsított *dákórumunyokra* balul ütött ki. A *Kuria* elutasította őket alaptalan követelődzéseikkel, pedig még mielőtt a templomhoz hozzájutottak volna, máris minduntalan *oláhra* akarták *átváltoztatni* a *Petőfi-téri* pompás görögtemplom ősi görög *oltárnyelvét*. A pesti *román ifjúság* már 1873-ban misztetni akart itt a 48/49. évi hírhedt oláh tribun *Janku-ért*... Az oláh hírsorsosok részéről *Babes* Vince és társainak az is szörnyen fájt és hosszú időn át adázul támadtak miatta a görög egyház vezetőségét, hogy *Lyka* D. Anasz-

tázné asszonyságtól elfogadtak és használatba vettek egy *oltárfüggönyt*, amelyen *magyar* felirat volt...

A pesti görögök ma már háborítatlan urai a gyönyörű templomnak, a regényes görögudvarnak, a fejedelmi nagy alapítványok minden ingó és ingatlan kincsének, de az alapító görög családok nagyon meglogyatoztak. Már csak az egyházalapító *Takatsy* Miklós, *Armenty* János, *Agorasztó* György, *Haris* Sándor, *Szecciláry* György, *Bardeka* Szilárd, *Milos* György, *Manno* Döme, *Dóra* Szilárd, *Tomory* Anasztáz, *Koperly* Döme, *Spiró* György, *Ballassa* Gyula, *Zicco* Anasztáz, *Oeconom* Szilárd, *Constantin* Miklós, *Lyka* Szilárd, *Malaky* Tivadar leszármazói élnek, a többi családok, mint például a *Muraty*, *Diamandi*, *Zogrof*, *Grabovszky*, *Demetriadesz*, *moradai* *Dera*, *Argyri*, *Lepora*, *Csaprázy*, *Horváth* báró, *Blana*, *Monaszterly* stb. családok kihaltak vagy *beolvadtak*. A már említett miskolci eredetű *Saguna*-családhoz hasonlatosan a pesti görögökből is *oláh*vá vedlett a *Kanidáky*, *Golopenza*, *Bizantin*, *Saida*, *Zeota* és több más megszedített görög család.

A pesti görög hitközségnek ezidőszerint *Agorasztó* Péter dr., kuriai bíró a hitközségi elnöke, mint hitközségi alelnökök pedig *Lyka* Miklós nagybirtokos, *Agorasztó* Tivadar pestvárnegyeli

Agorasztó Péter dr., kuriai bíró, a pesti görög hitközség elnöke